

Ion CAZABAN

Sfântu Gheorghe

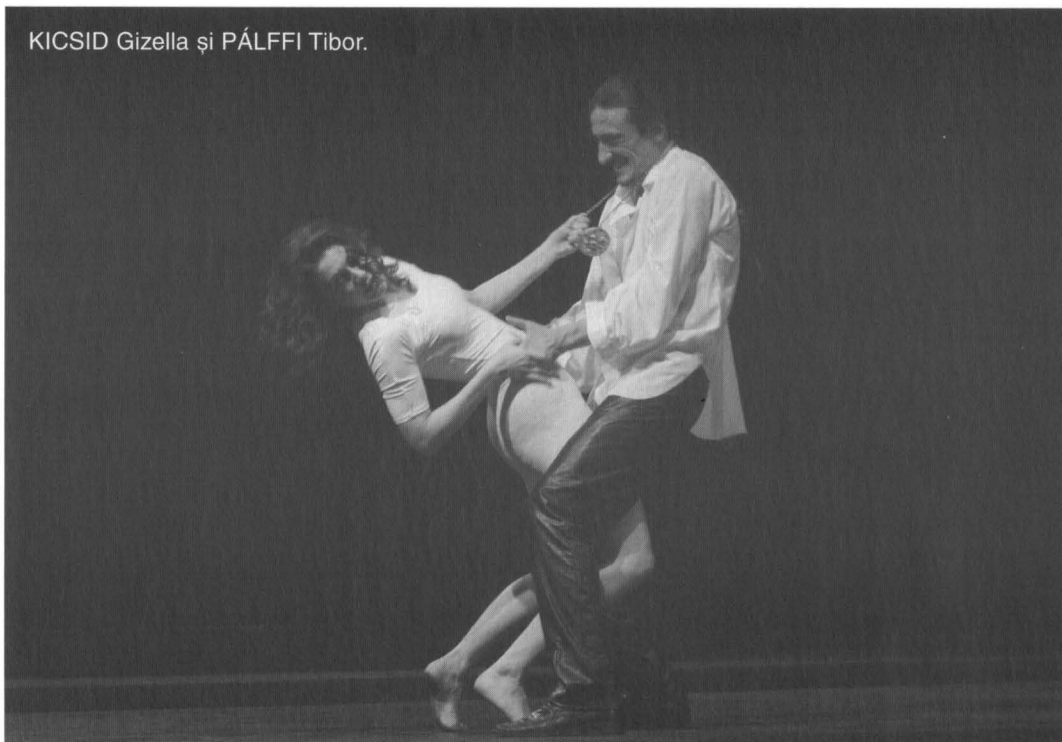
O tragedie a manipulării

Din câte știm, fiecare montare a tragediei shakespeareiene *Macbeth* s-a remarcat prin preocuparea regizorilor – Ion Sava, Liviu Ciulei, Aureliu Manea – pentru o exegeză scenică distinctă mai ales în modul plastic de reprezentare. Același lucru se poate spune despre spectacolul recent de la Sfântu Gheorghe, realizat de David Zinder (venit din Israel; nu de mult autorul unui *Dybuk* memorabil). Este privilegiat discursul vizual, urmărit riguros prin evoluția jocului gestual și acțiunile fizice ale personajelor, într-o reușită simbioză cu simbolică scenografiei, având trimiteri la costumele epocii noastre. Este o scenografie dominată de roșu și negru, din care nu lipsește albul – culori ce pot fi comentate nu numai în sensurile expuse de dicționarul specializat, dar și prin funcțiile date, acum, de regizor. Albul veșmintelor poate fi aparență anume aleasă, recomandând prielnic pe purtător, dar și semnul unei purități morale care se pierde. Roșul este, frecvent, pentru o piesă cu crime în serie, culoarea sângelui. Negrul pereților mobili formează un fond sumbru, ușor manevrabil, pentru desfășurarea întâmplărilor care amestecă înfricoșător tărâmurile vieții. Ținută, cel mai des, într-o semiobscuritate, decupaă de reflectoare, scenografia transmite o senzație de tensiune, crescută odată cu imaginile de coșmar, bântuite de duhul malefic al vrăjitoarelor. În spectacolul lui Zinder, aceste ursitoare (mai puțin hâde ca altădată) se înmulțesc considerabil și stăpânesc scena. Ele apar și dispar continuu – n-am putea preciza numărul celor ce prevestesc și hotărăsc tot ce va făptui Macbeth pentru a-și împlini dorința de mărire. Vrăjitoarele mișună mereu; vizibile sau nu, oricum, ele decid cursul evenimentelor și pun la cale viața omului, împingându-l până la urmă în bolgiile infernului.

Dirijând ceata vrăjitoarelor, cu prezență scenică mult mai întinsă decât în piesă, zeița Hecate și-a schimbat nu numai caracterul – benefic altădată, dar acum evident distrugător. Hecate a luat chipul amăgitor al unui bătrân înțelept, cu plete albe și mantie roșie, asemănător lui Moș Crăciun, dar un moș aducător de dezastru. Prin magia sa ostilă, „*omul e-nvrăjbit / cu tot ce e statornicit*“ (trad. Ion Vinea), aruncat în păcatul fundamental. Regicidul lui Macbeth se arată un fapt diavolesc, ca orice răzvrătire contra celui ce reprezintă voința lui Dumnezeu pe pământ (și tocmai Macbeth combătuse victorios o astfel de răzvrătire). Ucigașul regelui Duncan nu va mai putea rosti cuvântul sfânt „Amin!“.

Cei careucid vor fi, la rândul lor, uciși, cei care vor muri, drept sau nedrept, mai devreme sau mai târziu, sunt cuprinși, cu toții, între aceiași pereți întunecați, incerți, mișcători, ce dau în vileag lumea de dincolo, făpturile răului ori fantomele celor asasinați, cerând răzbunare. În nișele ce se deschid împrejur, participarea amenințătoare a vrăjitoarelor la mersul lucrurilor este vizibilă de la început, când regele Duncan se bucura neștiutor de victoria asupra rebelilor. Mânuite de Hecate și vrăjitoarele sale, faptele se leagă între ele și leagă voința omului, oricât el s-ar opune și l-ar înfricoșa consecințele. În concepția regizorală, toate sunt dependente: aici și acolo, prezent, trecut și viitor... După cum într-o predestinată dependență sunt *Macbeth* (Palffy Tibor) și *Lady Macbeth* (Kicsid Gizella). Sunt multiple indicii, chiar atunci când – aflându-se simultan în același spațiu scenic –

KICSID Gizella și PÁLFFI Tibor.

cei doi sunt, totuși, în locuri diferite și depărtate. Dansul fericit al generalului Macbeth cu armura, trofeu al victoriei, dans totodată nerăbdător, animat de o dorință sălbatecă, află un ecou sesizabil, un impuls resimțit la distanță de Lady Macbeth, pe care o vedem făcând mișcări viguroase, gimnast calculate. Locul ei e stabilit, de obicei, undeva sus, în stânga scenei, într-un fel de foisor transparent, de observare. Acolo, își urzește planul, dar spațiul restrâns sugerează starea ei captivă, hotărâtă de duhuri. Altădată, pregătind împreună cu Macbeth asasinarea lui Duncan, dorința de putere și dorința senzuală se stimulează reciproc, *Eros* și *Thanatos* își dovedesc energiile comunicante. Existența lor este condiționată în cuplu încât, nu odată, când ea pleacă, primii lui pași îl dezechilibrează. Mișcările lor sunt încărcate expresiv de tensiune lăuntrică, de voință nerăbdătoare, pentru ca apoi, după crimele săvârșite, să fie cuprinși de spaima faptei, încercând zadarnic să se liniștească. Sângele împrăștiat pe geamul opac al ușii anunță uciderea lui Duncan în camera sa. Retrăgându-se îngrozit, Macbeth revine cu cămașa stropită de sânge. Pe scara spre foisor, Lady Macbeth se va târi copleșită, din treaptă în treaptă. Imediat însă, Macbeth, este angajat într-o acțiune ce ilustrează simbolic: va lua din fugă (fugărit fără să știe?) coroanele regale, întinse de vrăjitoare venite pe ușa însângerată – le va încerca agitat, va cădea vlăguit... Tulburarea și groaza lui sau nebunia ei sunt reacțiile neputincioase ale conștiinței agresate de duhurile întunericului („ai crimei sfetnici”). Crima colorează în roșu mâinile lui Macbeth, pe când Lady Macbeth își va face o ciudată mască verde, culoare complementară, sub care își ascunde fața. Verdele – dacă am observat bine – verdele veninului și al mlaștinii putrede, apare numai odată, roșu fiind culoarea răspândită metonimic și simbolic. Lui Macbeth, funiile roșii i-au adus, la

KICSID Gizella și PÁLFFI Tibor.

început, armura, trofeul victoriei. Tot ele, îl vor coborî în armură, pentru a-și înfrunta sfârșitul. Dezbrăcat însă, nu-i decât un trup vulnerabil, condamnat fără scăpare, pe care funiile roșii îl năpădesc și-l imobilizează.

Cine este copilul – mă întrebam – care se trezește odată cu ridicarea cortinei, observând apoi, însoțind (uneori cu pumnalul în mână), reacționând înfiorat la ceea ce se petrece în jurul său? Cine este acel copil care, prin implicarea sa, este o noutate regizorală semnificativă? Am evitat să mă interesez pentru a nu risipi misterul ce prinde bine spectacolului. Este un copil care se trezește, pe muzică de flaut, în clocotul lacom și sângeros al lumii (în care recunoaștem hainele bogaților și ale săracilor din vremea noastră). Un copil care există într-o lume unde ascensiunea politică se obține călcând pe cadavre. Pe lângă el, trece un cărucior cu capete însângerate. Va fi legănat de vrăjitoare, se va juca în brațele lui Hecate. El îi va da lui Macbeth prima funie, hotărându-i sfârșitul. Tot el va închide spectacolul, privind în ochi publicul. Să fie oare Macbeth-copil, predestinat crimei? Să fie copilul nenăscut al cuplului – tot o ipostază a fantomelor (printre care se află și copiii uciși). Oricine ar fi, alături de el, Hecate mănuieste, ca o concluzie vizibilă, două marionete: sunt Macbeth și Lady Macbeth. Cum se poate oricând întâmpla.

Teatrul „Tamási Áron”, Sfântu Gheorghe – Macbeth de W. Shakespeare. Regia: David Zinder. Scenografia: Miriam Guretzki. Coregrafia: Vava Ștefănescu. Light designer: Yaron Abulafia. Cu: Nemes Levente, Ferenczi Gyöngyi, Nagy Alfred, Péter Hilda, Pálffy Tibor, Kicsid Gizella, Opra Balázs Jozsef, Mátray László, Kolcsar József, Fazekas Misi, Diószegi Attila, Farkas György Nándor, Debreczi Kálmán, Albu Annamaria, Marton Lórant, Nagy József, Darvás László, Szabo Tibor, Botka László, Golicza Előd, Nagy Kopeczky Kálmán ș.a. Data premierei: 24 martie 2006.